

ÖMER SEYFETTİN'İN ŞİİRLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Arş. Gör. Bedia KOÇAKOĞLU
Selçuk Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
b.kocakoglu@hotmail.com

Özet

Türk edebiyatının önemli yazarlarından olan Ömer Seyfettin, daha çok hikâyeci yönü ile ön plandadır. Ancak kendisi, edebiyat dünyasına ilk olarak şiirle adım atmıştır. Servet-i Fünun dönemine dâhil edilebilecek olan bu şiirler, daha çok ferdi konuları işlemesi, kısmen de olsa devrin sosyal ve siyasi meselelerine değinmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Biz bu çalışmamızda, realist bir hikâyeci olan Ömer Seyfettin'in şairliğini tanıtmaya çalıştık. İlk olarak yazarın şiir anlayışı ve şairlere bakışı üzerinde durduk. Ardından şiirlerini konu, şekil özellikleri, vezin hususiyetleri ile dil ve üslup çerçevesinde değerlendirdik. Böylelikle ünlü hikâyecinin şair yönü ve şiirleri tafsilatlı bir şekilde ele alınmış oldu.

Anahtar Kelimeler: Ömer Seyfettin, hikâye, şair, şiir, tema, vezin hususiyetleri, şekil özellikleri, dil ve üslup.

AN OUTLOOK ON POEMS BY ÖMER SEYFETTİN

Abstract

Ömer Seyfettin, one of the most important authors of Turkish literature, is in the foreground with this stories. Yet, he took his first step into literature world with poetry, these poems which can be included in the period of Servet-i Fünun are of utmost importance because they mentioned the social and political issues of the era.

In this study, we tried to introduce the poetry of a realistic story writer, Ömer Seyfettin. First of all, we focused on the writer's perception of poetry and his attitude to poets. Then, we evaluated his poems in terms of plot, form, meter, tone and style. So the poetical aspect and poems of a well-known story writer has been dealt with.

Key Words: Ömer Seyfettin, story, poet, poem, theme, meter, tone and style.

GİRİŞ

Realist Türk hikâyeciliğinin en önemli yazarlarından biri olan Ömer Seyfettin (1884-1920) kısa hayatına yüzlerce küçük hikâyeye, bir roman, dil anlayışını ortaya koyan çeşitli makaleler ve mizahî fıkralar sığdırmıştır. Bu özelliklerinin yanı sıra o, bir şair olarak da karşımıza çıkar.

Hikâyeci, Türk Edebiyatındaki çoğu sanatkâr gibi yazma serüvenine şiirle başlamıştır. Öğrencilik yıllarından itibaren, devrin heyecanlarının kendisinde uyandırdığı tecessüslerle şiirler kaleme alan Ömer Seyfettin'in bu ürünleri, Servet-i Fünûn halkası içerisinde değerlendirilebilir.

Şairin tespit edilen ilk şiiri 14 Temmuz 1898'de henüz 14 yaşındayken M. Enver takma adıyla *Pul Mecmuası*'nda yayımladığı "Lâne-i Garâm" dır. (Argunşah, 2000: 12)¹

Ömer Seyfettin 1898 *Pul Mecmuası*'ndan başlayarak şiirlerini *Âşiyân*, *Bahçe*, *Çocuk Bahçesi*, *Çocuk Dünyası*, *Diken*, *Donanma*, *Edebiyat-ı Cedide*, *Felsefe Mecmuası*, *Genç Kalemler*, *Haftalık İzmir*, *Haftalık Serbest İzmir*, *Halka Doğru*, *Hayat*, *Hayat Tarih*, *Hıyaban*, *Hüsn ü Şi'r*, *İrtika*, *Kadın*, *Kırım*, *Malûmat*, *Mecmua-i Edebiye*, *Musavver Eşref*, *Musavver Hale*, *Piyano*, *Talebe Defteri*, *Tanin*, *Tenkid*, *Türk Dünyası*, *Türk Kadını*, *Türk Sözü*, *Türk Yurdu* ve *Yeni Mecmua* gibi süreli yayınlarda neşretmiştir.

İlk şiirinde M.Enver mahlasını kullanan şair *Mecmua-i Edebiye*'deki şiirlerinde F. Nezihî; *İrtika* ve *Malûmat*'ta Ç. Kemâl; *Çocuk Bahçesi*'nde Süheyl Feridun; *Bahçe*, *Genç Kalemler*, *Haftalık Serbest İzmir*, *Kadın*, *Musavver Eşref*, *Piyano*'da Perviz; *Hüsn ü Şi'r*'de M. Enver Perviz; *Hıyaban*'da M. Enver; *Halka Doğru*, *Türk Sözü* ve *Türk Yurdu*'nda Tarhan takma adlarını tercih etmiştir. (Tansel, 1972: IX-X; Cunbur, 1992: 9; Semih, 1993: 60; Argunşah, 2000: 21-138; Özpallabıyıklar, 2001: 252)

Türk edebiyatında Ömer Seyfettin'in şiirleri üzerinde çok fazla durulmamıştır. Nüzhet Haşim şairin "Fecir", "Nişanlı" adlı iki şiiri üzerinde dururken, A. Canip Yöntem "Kızılırmak'a", "Aşk", "Doğduğum Yer"; İbnü'l-Emin Mahmut Kemal İnal "Ey Aşk", "Ayrılık", "Yıkık Han"; Hilmi Yücebaş "Oh Sus", "Alâm-ı Firâş", "Ey Aşk", "Ayrılık", "Yıkık Han", "Kızılırmak'a", "Mehmed Emin", "Fecir", "Nişanlı", "Bülbül'ün Ölümü", "Doğduğum Yer", "Aşk", "Beyaz Ayı", "Kırk Kız", "Dul", "Yol", "Altın Destan"; Yalçın Toker "Yıkık Han", "Kızılırmak'a", "Doğduğum Yer", "Kırk Kız", "Yol", "Altın Destan"; Arif Hikmet Par "Gülen Ay",

¹ Fevziye Abdullah Tansel'e göre; "Terâne-i Giryân, Ömer Seyfeddin'in neşredilen ilk şiiridir; bunu Edime Askerî İ'dâdisi'nde okuduğu sırada, ilk sayısı 12 Teşrinievvel, 1316 (25 Ekim, 1900)'da yayımlanan *Mecmûa-i Edebiyye*'ye F. Nezihî iğreti adıyla göndermiş, derginin 20 Aralık, 1900 tarihli sayısının birinci sayfasında yayımlanmıştır." (Tansel, 1992: 57-58) Yine Hikmet Dizdaroğlu ve S. Kemal Tural'a göre ise Ömer Seyfettin'in ilk şiiri *Mecmûa-i Edebiyye* dergisinin 14 Şubat 1900 tarihli sayısında yayımlanan "Yâd"dır. (Dizdaroğlu, 1964: 23; Tural, 1984: 13) Ancak yukarıda da belirttiğimiz üzere tarih itibarıyla daha önce olduğu için "Lâne-i Garâm" şairin ilk şiiridir.

"Yüksek Aydınlar", "Koşma", "Doğduğum Yer", "Bahar Rüzgânı", "Uyku"; Zeki Gürel ise "Koşma", "Kâşgar", "Aşk", "Uyku", "Koroğlu Kimdi?" adlı eserlerini ele almışlardır. (Nüzhet Haşim, 1918: 88-91; Yöntem, 1935: 215 vd.; İnal, 1939: 1309 vd.; Yücebaş, 1960: 61-74; Toker, 1975: 24-30; Par, 2000: 96-100; Gürel, 2002: 99-104)

Bu eserlerin dışında Ömer Seyfettin'in şiirlerine derli toplu yer veren üç kaynak göze çarpmaktadır. Bunlardan Fevziye Abdullah Tansel tarafından hazırlanan ve 1972 yılında ilim âlemine sunulan *Ömer Seyfeddin'in Şiirleri* adlı çalışmada şairin 66 şiirine yer verilmiştir. Şiirlerin temaları, şekil hususiyetleri ve vezinleri açısından genel bir değerlendirmenin de bulunduğu bu eserde, şairin daha sonra tespit edilen 20 şiiri eksiktir. (Tansel, 1972: 1-86)

Muzaffer Uyguner'in hazırladığı *Doğduğum Yer* adlı çalışma ise Tansel'inkinden farklı olarak şairin "Terâne-i Giryân", "Hiss-i Münccemid", "Âsûdegî-i Tehassür", "Sedâ-yı Mahmûr", "Ömr-i Bitâb", "Sevgilimi Beklerken", "Ra'ş-e-i Temenni I", "Tahassüs-i Garâm", "Güfte-i Elem", "Ra'ş-e-i Temenni II", "Yeşil Dalgalar" adlı 11 şiirini daha içermektedir. Ayrıca esere bir de sözlük eklenmiştir. (Uyguner, 2002: 15-124)

Ömer Seyfettin'in şiirlerini en geniş şekli ile ele alan çalışma, Hülya Argunşah'a aittir. Uyguner'in eserinden farklı olarak burada şairin "Lâne-i Garâm", "Yâd-ı Melûl", "Sevdiğime", "Sarhoşluk", "Saat", "Terane-i Giryedâr", "Bir Nâle-i Hicrân-ı Muvakkat", "Telhî-i Âmâl", "Âveng-i Ezhâr" adlı 9 şiiri daha verilmiştir. (Argunşah, 2000: 21-138) Böylece Ömer Seyfettin'in bilinen şiirleri 86'ya ulaşmıştır.

Ünlü hikâyecimizin bu şiirlerini içerik ve şekil hususiyetleri yönüyle incelemeye geçmeden önce, onun şiir anlayışını belirlemek yerinde olacaktır.

1. ŞİİR ANLAYIŞI VE ŞAİRLERE BAKIŞI

Türk edebiyatında hikâyeleri ile ön plana çıkan Ömer Seyfettin'in gölgede kalmış şiirleri, onun genel sanat anlayışına uygundur. O, sanatı; "hikâye ve romanı çıkardığım en ehemmiyetsiz şey değil, benim o şey etrafında canlandığımdan hayattır." (Dizdaroğlu, 1964: 14) şeklinde nitelendirir. Bu tanımla beraber, sanatçının üzerinde durduğu asıl şey, sanatın ağılatma, güldürme, düşündürme, şevke getirip hüznendirme vasıflarıyla, hayatın içerisinde olduğudur. Bu meziyetlere sahip olmayan bir eser, sanat eseri; nasir ise sanatkâr sayılamaz. Bu vasıflar dışında eser ortaya koyanlar, "sanatkâr değil, olsa olsa bir 'mythomane'dir. Yani gayri ihtiyari sanatkâr oyunu oynayan bir yalancı"dır. (Ömer Seyfettin, 30.09.1919c)

Sanatı, hayatın ayrılmaz bir parçası olarak gören Ömer Seyfettin, küçük yaşından itibaren sanatla iç içe büyür. Kendi ifadesiyle o, her şeyini annesinden öğrenmiştir. "Annem beni millî bir vecd içinde büyüttü. Şiirimde duyduğunuz lirizmin menbaı, ondan aldığım millî terbiyenin heyecanıdır. Şiirlerimi,

hikâyelerimi, trajedilerimi evvelâ masal halinde ondan işittim. Onun halktan olan ruhu bana halk sevgisini, halk aşkını nefhetti. Bundan dolayıdır ki, kafiyelerim halkın tabirleri, musikim halkın dilindeki ahenktir..." (Toker, 1975: 17)

Ömer Seyfettin'e millî bir terbiye vererek bu doğrultuda şiirler kaleme almasını sağlayan tek unsur annesi değildir. O, daha çocukken evindeki birçok Divan'ı okuyarak büyümüş, edebiyata böylece heves etmiştir. Bu dönem *Leylâ ile Mecnun*, *Şahmeran* gibi eserler okuyup, gazeller yazmışsa da bunlar şaire eski edebiyat zevkini verememiştir. (Ünaydın, 1334: 241) Zira "Osmanlı İmparatorluğu'nu tesis eden Türklerin en muhteşem eserlerinden biri de divan edebiyatıdır." Ona göre; Bâkî, Nefî gibi dâhiler bu müesseseyi aslının çok üzerine çıkarmıştır. Ancak Edebiyat-ı Cedide hareketi, yanında divan edebiyatına yer vermemektedir. Hatta "divan tarzını bilen, duyan, seven, yazan dört beş kişiyi" geçmez. "Üsküdarlı Talat Bey, Ali Emirî Efendi, Süleyman Nazif Bey, Yahya Kemal gibi."

Ömer Seyfettin, kendinden önceki şairlerden en çok Namık Kemal, Recaizâde Mahmut Ekrem, Tevfik Fikret ve Yahya Kemal üzerinde durur. Şair, Namık Kemal'in *Evrâk-ı Perişan*'ından sayfalar ezberlediğini, onun kendisini iyiye, doğruya ve güzele sevkettiğini kaydeder. Bununla beraber Ekrem Bey'i de beğenen şair, özellikle Nijad için yazdıklarına bayıldığını ifade eder. (Ünaydın, 1334: 242)

Şair bu isimlerden özellikle Fikret üzerinde durur. "Fikret!... İşte bana 'muallimlik' iştihakını veren! İdadiye mektebinde iken hep Rübab'ı okuyordum." (Ünaydın, 1334: 242) Ömer Seyfettin'in şiirlerinde de Fikret etkisi görülür. Hikmet Dizdaroğlu'nun ifadesiyle; "kimi parçalarında Fikret etkisi öylesine ağır basar ki, imzasına bakılmazsa, Tevfik Fikret'in kaleminden çıktıkları sanılır." (Dizdaroğlu, 1964: 23)

Ömer Seyfettin, Fikret kadar Yahya Kemal'e de değer verir. "Son yarım asır içinde divan edebiyatının zevkini mısralarında gösterebilen yegâne şair Yahya Kemal'dir." diyerek ona olan hayranlığını dile getiren şair, onun gazellerinin, şarkılarının skolastik lisanın zevkine haiz olduğunu vurgular. (Ömer Seyfettin, 15.09.1919b) Hatta "bugünkü gençlerin bir meziyeti varsa, o da Yahya Kemal'i anlayabilmeleridir. Ona gelinceye kadar Acem aruzuyla mevzulu lirik şiir yazılmadı, diyebiliriz. Onun şarkıları, 'Leyla'sı edebiyatımızda büyük bir tesir bıraktı." (Ömer Seyfettin, 30.09.1919c)

Yukarıda bahsedilen isimlerin yanı sıra ona göre Rıza Tevfik de "çok yüksek, çok hassas bir ruhtur. Emsalsiz bir şairdir. Şiirlerinde taşmayan, fakat kaynayan bir ihtiras vardır. Fakat nazım lisanı pek berbattır." (Ömer Seyfettin, 30.09.1919c)

Ö. Seyfettin'e göre; "Edebiyat bir 'küll'dür. 'Güzel'in eskisi yenisi olmaz. Fakat ciddi bir tetkik yapmak için mutlaka eserlerle kaillerini-müşterek olmayan seciyelerine göre-tasnif etmek lazımdır." (Ömer Seyfettin, 30.09.1919c) Edebiyatın

bir bütün olduğunu ifade den şair için hayal unsuru temeldir. "Edebiyat nokta-i nazarından hassasiyet, kabiliyet-i his bile 'hayal ile müteheyyiç olmak sanatı'ndan başka bir şey değildir." diyerek, hayalin önemini kaydeder. (Ömer Seyfettin, 1907b)

Sanatın ve edebiyatın içerisine yaşamı dâhil eden Ömer Seyfettin'e göre şiir hayatın her anında var olan bir unsurdur. Şair bu konuda şunları söyler:

"Mevzu-ı şiir bir bildircin değildir ki, garip bir ısrarla onu mutlaka kırlarda, oturduğumuz şehirlerin uzaklarında, yaşadığımız cemiyetin bigâne tenhalıklarında arayasınız... Madde olarak sizi ihata eden her şey; masanız, kaleminiz, pencereden gördüğünüz karşiki evin solmuş duvarı, lambanın etrafında bıraktığı hale-i mühtez, kitap yığıntıları, duvardaki takvim, eski kapı, evet hâsılı her şey bir hakikattir. Yazdığınız hakiki olursa, kıymeti büyük olur.

Hakikat, hayat, müşahede... İşte üç şey ki sınai-yi edebiyeye daima riyaset eder. Ve bütün ameliyyat-ı fikriyye bunlara istinat eder. Bu üç keyfiyet-i esasiyenin haricindeki yazılar manaca adi bir öksürük kadar kıymetsiz ve ehemmiyetsizdir. Bulutlarla, gölgelerle, yükseklerle, meşbu şairler yarın size saz şairlerinin hezeyanlarından daha ziyade abes ve soluk gelecek. İçerisi duman dolmuş bir gazinonun kapısını iterken dumanlı camında gördüğünüz mühim hayalinizin mana-yı enzarını düşüneneceksiniz. Şairin de hakikate doğru yürüdüğünü ve hakikatin daima maddeye tekarrüp ederek hulyadan uzaklaştığını göreceksiniz." (Ömer Seyfettin, 14.12.1907b)

Ömer Seyfettin için şair, ruhunda ilahi bir ateş ve ihtiras taşır. Şiir ise "bizi zabdetsmeli, ruhumuzda olmayan bir kuvveti, bir hissiyatı bize ilka etmelidir." Şiiri böyle nitelendirenler içinse, bugün Acem aruzuyla yazan en büyük şair Mehmet Âkif'tir. Ömer Seyfettin, Âkif'e olan hayranlığını ve şairin başarısını şöyle izah eder:

"Safahat'ta umman gibi bazen dalgalanan, bazen sakin fakat son derece muhteşem duran bir ruhun akislerini görüyoruz. 'Süleymaniye Kürsüsü'nde' itiraz kabul etmez bir şaheserdir. Ben 'İttifak-ı İslam' taraftarı bir milliyetperver olduğum halde ne vakit bu şaheseri okusam heyecanım değişir; 'İttihat-ı İslam' taraftarı bir ütöplast oluveririm. Bu şair ilahi ihtirasında son derece samimidir. Hiç yapmayacağı falan yoktur. Dini heyecanına o kadar mağluptur ki 'Ölüleri hayır ile yâd ediniz!' emrini bile dinlemez. Dinsiz zannettiği insanlar hakkında ölümlerinden sonra bile sükûn bilmez bir gayz besler. İşte bu tam şairdir. Şair affetmez. Şair kızar. Buğzunu yıllar silemez. Victor Hugo yirmi beş sene yüzünü görmediği bir düşmanının tesadüfen yanındaki bir odadan sesini işiterek hemen tanıdı; 'Orada bir eşek anıyor!' demiş. Âkif tek tük Arapça, Acemce terkipler kullanmakla beraber lisanı konuşulan Türkçeye son derece yakındır. Bugün Acem aruzuyla yazanlar içinde-Hamit müstesna-ondan başka fırtınalı bir ruhla kariini heyecana getiren, kariinde olmayan hisleri veren bir şair yoktur. Fakat maarifsizlik bizde 'bedii vicdan'ın teşkiline mani olmuş. Liberaller

'softa' diye bu hakiki şaire ehemmiyet vermezler. 'Bedii vicdan'dan mahrumiyet hususunda bizim liberallerimizle müzedeki heykellerin setr-i avret mahallerini örttürmek isteyen muhafazakâr arasında ne fark var? Liberaller dini ihtirasın, dini heyecanın meydana getirdiği muazzam şiiri göremiyorlar; muhafazakârlar da sanatın plastik güzelliklerini taktir edemiyorlar." (Ömer Seyfettin, 30.09.1919c)

Yukarıda da belirtmeye çalıştığımız üzere Ö. Seyfettin eski edebiyatı hiçbir zaman yadsımamıştır. Ancak bununla beraber millilik taraftarı da olmuştur. Eski edebiyat eserlerinin sürekli okunmasının zevkimizi bozacağını düşünen şair, "Edebiyat-ı atıkayı sevip taklide kalkmak, müzedeki kavukları, şalvarları, sarı çedik pabuçları giyip sokağa çıkmak demektir." (Ömer Seyfettin, 26.12.1918b) diyerek taklide ve sun'ilik uçurumuna sürüklenmememizi öğütler. Bununla beraber eski edebiyatın şiir örneklerinde "şairlerimiz yalnız meyden, mahbuptan, muğbeçeden bahsederlermiş. Sonra kelebekler, havalar, bulutlar, ahlar, ohlar başladı. En nihayet kuğular, göller, kamerler, mehtaplı geceler, bitmez tükenmez mesafeler, füsunlar moda oldu... Edebiyatta Arap, Acem, Frenk ruhu kaynaşıyor, Türklük kör ve sağır bir şuarsuzluk içinde kaybolup gidiyordu." diyerek şiirde millilik konusuna temas eder.

"Millî şiirler millet için yazılır. Bir kısım, bir zümre için yazılan şiirler milli addolunamaz" (Ömer Seyfettin, 12.03.1912a) nitelemesi ile millî şiiri tanımlayan şair, bu şiirin henüz bir çocuk olduğunu, felaket buhranları ve inkılâp heyecanları içinde kavrulup kaldığını da belirtmekten çekinmemiştir. (Ömer Seyfettin, 06.10.1919d)

Ömer Seyfettin, devrinin genç şairleri hakkında da fikirlerini açıklar. Ona göre, Millî edebiyat şairlerinden Orhan Seyfi, Yusuf Ziya ve Faruk Nafiz dikkate değerdir. Bunlardan "en şair olan O. Seyfi'dir; eserleri son derece samimidir. Samimi eserlere has olan 'kuvve-i sariye'yi haizdir. Son şiiri 'Peri Kızıyla Çoban Hikâyesi' halk tarafından son derece sevilmiş hatta uzunluğuna rağmen birçok kadınlar onu ezberlemiştir. Küçük şiirleri emsalsizdir. Halktan, halk lisanından, halk vezinlerinden son derece müteneffir olanlar bile onun şiirleri karşısında yumuşuyorlar." Ancak Yusuf Ziya, Orhan Seyfi kadar samimi değildir. Ö. Seyfettin onu lisana hâkim olması yönüyle başarılı bulur. Faruk Nafiz'i de nazımda Yusuf Ziya'ya yaklaşmasıyla beğenir. Halit Fahri'yi ise "millî vezinleri Acem aruzundaki maharetiyle" kullanması yönüyle takdir eder. (Ömer Seyfettin, 30.09.1919c)

Şairin en çok takdir ettiği isimlerin başında Mehmet Emin gelir. (Ömer Seyfettin, 24.10.1914f) Milleti için yazan ve doğrudan doğruya halka hitap eden bu şair için Ö. Seyfettin şunları söyler:

"Milletinin elem ve saadetlerini duyan, milletini kendi varlığından ziyade seven, milletine tapan, bizzat milletinin kalbi, ruhu, dili olan bir şairin... İşte şimdi işittiğimiz bu ilahi ahenk, bu peygamber sesi milli ve büyük şairimiz Mehmet Emin Beyin hitabıdır:

'Ey Türk, uyan!...'

Biz 'Yaralar ve Sargılar' şairinin büyüklüğünü hakkıyla idrak edemeyiz." (Ömer Seyfettin, 16.07.1914d)

Döneminin şairleri hakkında bu değerlendirmeleri yapan Ömer Seyfettin için de Nüzhet Haşim, şair hayatta iken bir eleştiride bulunur. Ona göre, Ö. Seyfettin şiirde pek başarılı değildir. "Şairliğine gelince, Ömer Bey'de lirizmin, hemen yok denecek derecede izi belirsiz olduğu için, bunlar pek zevk vermez. Ekser manzumeleri, nesre benzeyen bir ifadeye mâliktir. Mevzuu itibarıyla pek zihnidir. (...) Ama umumiyet itibarıyla cidden büyük bir hikâyeci olan Ömer Seyfettin Bey, birinci derecede bir şair değildir. Esasen kendisi de bunun aksini iddia etmiyor." (Nüzhet Haşim, 1918: 87)

N. Haşim, Ö. Seyfettin'in şairlikte iddiası olmadığını belirtiyor. Ancak ünlü hikâyecinin şu ifadeleri şiiri çok da hafife almadığını gösterir niteliktedir:

"Sonra Rumeli'nin en hassas, en sanatkâr bir şairine hücum etmeye kalktınız, o şair ki bugün bütün sanatını, edebî mizacını milliyetine, vatanına feda etmeye hazırlanıyor. Ustalarınız tarafından katlonunan 'Yeni Lisan'ı, tabii lisanı, konuşulan ana lisanı, İstanbul Türkçesini neşretmek ve edebi bir lisan haline koymak, ilim ve edebiyatı bütün Türklere, bütün vatana tamim etmek istiyor." (Ömer Seyfettin, 03.04.1911b)

Görülüyor ki Ömer Seyfettin şiirde de sanatından emindir. "Kalemimi kendi haline bırakmak, hissolanı aramadan ifade-i meram etmek lazımdır." (Ömer Seyfettin, 05.10.1907a) düşüncesinde olan şair, bu düsturunu şiir de dâhil olmak üzere bütün eserlerine yansıtmıştır. Denilebilir ki o, yüksek sesle söylemiş, tabir kendiliğinden gelmiştir. Bu da onun hikâyede olduğu kadar şiirde de dikkate değer bulunduğunu göstermektedir.

2. İŞLEDİĞİ BAŞLICA KONULAR

Ömer Seyfettin şiirlerinde genel olarak ferdî konulara yer vermiştir. Özellikle ilk gençlik dönemlerindeki eserlerde aşk hislerini işler. Bu devrenin ardından şairin ruhunda aşkın yanı sıra başka duygular da kuvvetlenir. Özellikle cemiyeti ilgilendiren meselelerde düşünmeye başlayan şairin, Türklükle ilgili şiirler yazdığı da görülür.

Ünlü hikâyecimizin şiirlerine bütün olarak bakıldığında bireysel hislerin ağır bastığı söylenebilir. Bu bağlamda Ö. Seyfettin'in şiirlerinde işlediği başlıca konular şöyle belirlenebilir:

2.1. Ferdî Meseleler: İnsanı insan yapan sevmek duygusu farklı görünüşleri ile yıllardır şairleri meşgul eden bir konu olmuştur. Ömer Seyfettin de şiire başladığı ilk gençlik dönemlerinde aşk duygusunu işler. Tevfik Fikret'in de etkisiyle yazılan bu şiirlerde aşk, en saf, en masum hali ile karşımıza çıkar. Gençlik duygularının yoğun bir şekilde hissedildiği bu dönem ürünlerinde hep kavuşulamamış bir sevgili ve ilk aşk göze çarpar. Sevgilinin içinde bulunduğu süslü bir aşiyanda onunla geçirilen hoş zamanlar, ayrılık ıstırapı, bu güzel günleri

özlemle yâd ediş, genç kadının vaadleriyle kurulan hayaller, bazen biraz ümit ve acı içinde kayboluş, sonra hiç bitmeyen bir gözyaşı ve sevgiliyle gezilen, beraber yaşanılan yerlerin tabîî manzaralarını hatırlayış... Bu ince duygular şairdeki aşk metaforunun yansımaları olarak karşımıza çıkar.

Ö. Seyfettin'in aşk konulu şiirlerini 1898'de yazdığı "Lâne-i Garâm"dan başlayarak 1908'de kaleme aldığı "Hatt-ı Âlî"ye kadar getirebiliriz. 1908'den sonra da zaman zaman aşk şiirleri yazmıştır. Ancak onlar sayıca azdır. Şairin 14 ile 24 yaşlarına rastlayan bu dönemi, onun ilk gençlik heyecanlarına tercüman olan eserleri ihtiva eder. Bu doğrultuda o da aşkın romantik tarafı ile ilgilenir. Bu romantizm elbette acıyla, gözyaşıyla beraber yaşanır.

Şair "bahardan bir âşiyân" denilebilecek gerçek bir yuvayı ve içinde kuşlar gibi şakıyan sevgilisini şöyle tasvir eder:

"Küçük... fakat tasavvurumca dil-rübâ, lâtif idi
 O âşiyân-ı aşk kim nişîmenimdi bir zaman!
 -Uçar derûn-ı safvetinde renk renk handeler.
 Açar zemîn-i behçetinde en güzîde zehreler-
 Muânîkân-ı hüsn ü aşka hacle-gâh olan bu yer
 Denilse pek becâ idi 'bahardan bir âşiyân'
 -Çemende lâne-sâk olan tûyûr-ı pür-safa gibi-
 O âşiyânda bir zaman benim de vardı bir eşim;
 Müşâfehâtımız bedeldi kuşların sürûduna,
 Güler, öter şakırdı neş'eler içinde mehveşim!
 Bu zevk ü neş'enin olur mu intiha hududuna?" (Ömer Seyfettin, 1898:170)
 Ancak bu süslü yuva mutlaka dağılacak, şaire ağlamak düşecektir:
 "Şimdi her yerde rûh-ı münkesirim,
 Dinliyor bir terâne-i hüsrân
 Kalbimin telhî-i nevasından.

Bu serâb-ı hazân-ı ye's-agîn
 Ka'r-ı serdinde dâimâ bir enîn
 Duyarım âh... ağlarım, eririm." (Ömer Seyfettin, 1900: 66)

İlk dönem şiirlerinin genelinde bir ayrılık acısı yansıtan şair, bu ilk sevdayı yıllar sonra hatırlayacak ve aynı matemi dizelerine şöyle taşıyacaktı:

"Tamam dokuz yıl, evet bir garâm-ı bî-ferda
 Onun hayâtını ezmişti öylece kakhâr,
 Zavallı kendisi dâim hazîn ü mâtem-kâr
 Bu mevt-i hissi için, bir te'ellüm-i sevdâ

Gibiydi aşkı, vakitli vakitsiz ağlayarak
 Garâm-ı şâzını hep anlatırdı: Ben ölsem
 Semâlara karışıp âh... yükselip gitsem
 Onun hayâlini şi'rimle etsem istiğrak

Deyip menâkıb-ı hülyasını uzatmakta
 Devam ederdi; bu haliyle mükterib, şeydâ
 Hayâl-i ye'si benim ezberimde bir yâddir.
 Bu gün tahattur-ı zârıyla bir cerîha acır
 Dilimde şi'rime âit coşan te'ellümüne

Akar gözümdeki yaşlar hayâl-i matemine.." (Ömer Seyfettin, 1901b: 225-226)

Bu acı, bu matem, zaman zaman sevgilinin vaadleri hatırlanınca biraz sönecek, hatta şaire elindeki romanı bıraktırıp, onu hülyalara daldırtacaktır:

"Oda sıcak... fakat âh bir soğukluk işte nihân
 Havâ-yı hârı içinde şu hücre-i ye'sin,
 Önümdeki romanın ihlilâc-ı sevkinde
 Bıkıp biraz bakıyorsam şu hâlime, o senin

Evvelki va'dini der-hâtır eylerim, hicran
 Uzaktı, öyle değil mi bizim sevişmemize?
 Ki şimdi fırtınanın dehşet-i sedâsından

O va'dini duyarım pür-gırıv, pür-lerze..." (Ömer Seyfettin, 1901a: 145)

Ancak her ne olursa olsun şair sevgilisini hep güzel hatırlar ve hep onun olumlu özelliklerini yâd eder. "Yâd", "Edirne Hatıralarından", "Bir Yâd-ı Garâm", "Yâd-ı Melûl" sevgili ile geçirilen güzel günleri andığı şiirleridir. Şair bu duygular içerisindeyken mutludur. Aslında o, acı çekerken, sevgili uğruna gözyaşı dökerken de mesuttur. Hatta bu durumun hiç bitmemesini bile ister:

"Dâimâ girye, dâimâ girye
 Duyduğum her sürûd-ı ömr ü hayât,
 Hâsılı her şemîm-i hissiyat;

Dâima girye, dâima girye...

Dâimî giryelerle böyle melûl

Oh... ben kalmak isterim ma'lûl..." (Ömer Seyfettin, 1901c: 274-275)

Yukarıda ele aldığımız şiirler dışında şairin bu dönemde kaleme aldığı "Terâne-i Giryân", "Âsudegî-i Tahassür", "Sevdâ-yı Mahmûr", "Geceleyin", "Tedfîn-i Hulyâ", "Mehtâbda", "Ömr-i Bî-tâb", "Sevgilimi Beklerken", "Ra'ş-e-i Temenni I", "Tahassüs-i Garâm", "Güfte-i Elem", "Ra'ş-e-i Temenni II", "Yeşil Dalgalar", "Sevdiğime", "Sarhoşluk", "Müekkile-i Fenne" adlı manzumelerinde de aynı aşk, ayrılık ve hüzün duygularını görmek mümkündür.

Şair, 1908'den sonra kaleme aldığı şiirlerinde de aşka yer verir. "Lâdes", "Aşkımız", "Hicrân-ı Müzmin", "Oh, Sus!", "Âlâm-ı Firâş", "Ey Aşk", "Ayrılık", "Koşma IV", "Bülbülün Ölümü", "Nokta" hayal kırıklıklarıyla, ayrılıklarla dolu aşkları konu edinir. Ancak "Aşk" başlıklı 1917'de yazdığı şiirinde diğerlerinden farklı olarak, aşkın tarifini buluruz:

"İnce, beyaz bir leylâğa benzeyen
Nazik elin sıcacığı elimde.

Bu leylâğı yavaşçacık öperken
Sordun bana:

-Aşk var mıdır?

Benim de

Bunda biraz şüphem var... Ah sevgilim,
İnanmadan yapmak, fakat ne elîm!

Sustum, evet 'var!' deseşdim o zaman
'Söyle nedir?' diyecektin şüphesiz.
Hayalimde söndü hemen bir umman,
Hayalimde dalgalandı bin deniz...

Sustum, evet bilmişordum o nedir?
Bir hâl var ki heyecanlar getirir;
İnce, beyaz bir leylâğa benzeyen
Nazik elin sıcacıkken elimde.

Bu leylâğı yavaşçacık öperken
Duyduğum şey nedir? Bilmem. Senin de
Bir duyduğun varsa böyle...

Gel buna

Aşk diyelim; aşk, bu tatlı duyguna!" (Ömer Seyfettin, 1917: 352)

Sonuç olarak Ömer Seyfettin, en insanî duygu olan aşkın daha çok hüznü bakan tarafını şiirlerine taşımış ve en çok bu konu üzerinde durmuştur. Lirizmin oldukça yoğun hissedildiği bu manzumeler, şairin ferdî konuları ele alış tarzını ortaya koyması adına önemlidir.

2.2. Sosyal ve Siyasî Meseleler: Ömer Seyfettin, 1908 yılından itibaren artık cemiyetle alakalı meselelerle ilgilenmeye başlar. Bu devrede yazdığı şiirlerin çoğunda dönemin siyasetini eleştiren, halkta Türklük bilinci uyandırmaya çalışan bir çizgi izler. Bununla beraber şairin bu aşamaya gelene kadar çeşitli sosyal konulara değindiği görülür.

Şair ilk olarak 1908'de yazdığı "Hatt-ı Âlî" şiiri ile sosyal meselelere yönelir. "Pâdişâh-ı müfahham ve Halife-i muazzamımız Büyük Sultan Abdülhamîd Hân-ı sâni Efendimiz Hazretlerinin cümle-i inâyât-ı hikmet-âyât-ı husrevânelerinden olan Hicaz Hatt-ı mübârekine âit bu şiiri kârilerime arz ile kesb-i mübâhât eyleriz." (Ömer Seyfettin, 1908a:1) notuyla yayımlanan bu şiir, 1905'te inşa edilen Osmanlı demiryolu için yazılmıştır.

Şair, Hicaz'ı Yemen'e bağlayarak nakliye işlerini kolaylaştıran Hicaz demiryolunun, daha çok manevî yönü üzerinde durmuştur. Zira binlerce ziyaretçi bu yolla Kabe'yi tavaf edebilecek, kutsal bir mabede benzeyen vagonlar, bizi büyük beldeye yaklaştıracaktır.

İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra yazılan "Müekkile-i Hürriyete" Ömer Seyfettin'in hürriyet aşkıyla kaleme aldığı bir şiirdir. Burada, vatanın senelerdir bağımsızlığa âşık olduğu, bunun hasreti ile yıllardır kalbinin inlediği, artık kavuşulan hürriyetle ölüm sessizliğinin sona erdiği ve binlerce yetimin, dulun bayram ettiği çok canlı bir şekilde anlatılır. Şaire göre hürriyet bir peridir ve bu peri gençliğin kanı dökülmeden doğmuştur.

Ömer Seyfettin'in aynı konulu bir diğer şiiri de "Temmuz"dur. Esaretin yerini hürriyete bıraktığı Temmuz ayı şair tarafından "mâh-ı muhterem" olarak nitelendirilir. Zira artık vatan toprağında fitne-fesat kalmayacak, hainler cezasını çekecektir. Tarih bu Temmuz ayını altın harflerle yazmalı, gençlik ve bütün milletler sevinmelidir.

"Tâc" adlı şiirinde şair, halkın hükümdarlık tacının ağırlığını artık taşıyamayacağı üzerinde durur. Asrımızın padişahlıkla yönetilemeyeceğini şöyle özetler:

"Silmiş siyah tozlarını kan ve gözyaşı!

Lâkin bu gün.. bu gün evet ey tâc-ı müftehir

Çekmez ağırlığını bu asrın büyük başı.." (Ömer Seyfettin, 1908b: 320)

Saray çevresinde yetişmesine rağmen bu muhitten nefret eden Fehime Sultan'ın anlatıldığı "Fehime Sultan'a" adlı şiirde de şairin siyasi fikirleri görülür. Saray'dan nefret eden bir kadın, ona göre ulvi hislere yükselmiştir. Bu yüzden onun adı daima yaşayacaktır.

Bunun gibi “Rondo”da da Saray’ın aleyhinde bir söylem vardır. Şaire göre üzerinde şehitlerin hayali bulunan bu istibdat sönmeli, baykuşlar susup bülbüller ötmelidir. Sembolik öğelerle süslenen bu şiirde de Fikret’in etkisi göze çarpar. Özellikle baykuş imgesini iki şair de II. Abdülhamit için kullanır.

Ömer Seyfettin’in istibdadı yeren bu şiirlerinin ardından, 1914’ten itibaren kaleme aldıkları, genellikle Türklük düşüncesiyle ilgilidir. Söz konusu şiirlerle halkta, Türklük aşkını uyandırmak, insanları tembellikten uzaklaştırıp Türklükle övünmelerini sağlamak, ortaya bir ideal koymak ve buna sahip çıkmak gibi duygular uyandırılmaya çalışılır:

“Bu karanlık böyle sürmez... Bir sabah
Güneş doğar, aydınlanır ortalık,
Uyanınca Turan çekmez artık ah...
Şimdi bile birçoğumuz uyanık,
Gün doğarsa birbirini unutan

Bu kardeşler kalır mı hiç dağınık?” (Ömer Seyfettin, 1914a: 29) diyen şair, Türk dünyasını uyanmaya çağırır. Zira medeniyet denilen Garp âlemi, bizi teknolojiyle alt etmektedir. Zaman, galip gelerek Türküm diye övünme zamanıdır:

“Artık uyan, keyf zamanı değildir
İçtiklerin bade değil, hep zehir,
Kuvvetlenip Garbı korkut ve sindir,
Galip gel de, sonra ‘Türküm’ de, övün...” (Ömer Seyfettin, 1914b: 35)

Bununla beraber şair, “Koşma V (Kızılırmak’a)” ve “Koşma VI” başlıklı şiirlerinde de Türk milletine kendine gel çağrısı yapar. Özellikle “Kızılırmak’a” adlı şiirde, dumak bilmeden ağlayan, coşan bir Kızılırmak çizilir. Şair, ırmağın başına gelerek, Türklerin durumunu anlatır. Ondandır, serserilik edenleri, savaşmayıp kaçmayı tercih edenleri boğmasını ister. O, ülkenin geleceği hususunda en çok gençlerden umutludur. Zira onlarda Turan mefkûresi oluşmaya başlamıştır. “Nereye?” başlıklı şiirinde şair, bu ülkü uğruna ölen bir genci şöyle idealize eder:

“Bir kahraman gördüm, gençti, güzeldi.
Atlamış maziden binlerce seddi,
Kır atıyla sanki bir canlı yeldi.
Sordum: ‘Nereye?’ – ‘Ben giderim, dedi,
Tarif olunamaz bir şana doğru...’

Güneş doğuyordu, maviydi sisler,
Çiçekler açılmış, ötüyordu her

Dalda bir yavru kuş... 'Aşk nuru yer yer
Tutuşurken böyle nereye sefer?'
Diye sordum; dedi: 'Türkân'a doğru...'
'Yalnızsın yiğidim! Yolda kalırsın,
Maksatların ölür, onulmaz yasın,
Yol gösteren lâzım, öne katılsın.'
Dedim. 'Düşman varsa, dedi, atılsın,
Yolumun uğrağı Kur'an'a doğru...'

'Uzak ufuklarda karlı dağlardan
Aşarken sellerden, ormandan, yardan
Yoldaşı ister insan; değil Yaratan;
Yalnızlık onundur...' dedim. 'Dost yârdan
Geçmez, dedi, yolum yârana doğru...'

Sürünce doğuya o kır atını,
Kılıcının çarptı taşlara kını,
Altın kıvılcımlar bu hoş akını
Kaybederken gördüm bu genç taşkını;
Dedi: 'Uçuyorum Turan'a doğru...' ". (Ömer Seyfettin, 18.02.1915a)

Ömer Seyfettin de bir dönem çağdaşları gibi Turancılık mefkûresine bağlanmıştır. Bu düşüncesini o, "Yüksek Aydınlıklar", "Koşma II", "Fecir" ve "Beyaz Ayı" şiirlerinde sembollerle dile getirir. Örneğin, Almanların Rusları yenmesi üzerine kaleme alınan "Beyaz Ayı"da Turan özlemi sembolize edilir. Burada Beyaz Ayı'nın yaralanması Türklerin Rusları alt etmek için önemli bir fırsatı olarak görülür. Bu sebeple şair şöyle seslenir:

"Dört yüz yıldır altın yurdu kirleten
Beyaz Ayı yaralanmış yatıyor;
Bozkurt artık çıkmasın mı ininden?" (Ömer Seyfettin, 1918a: 216)

Ömer Seyfettin Türklük mefkûresini işlerken Orta Asya'ya da bîgane kalmamıştır. "Kâşgar" başlıklı şiiri Türkistan'ın en önemli merkezi olan ve artık Türklerin elinde bulunmayan Kaşgar şehrine olan özlemi anlatır. Şairin, yeşil göller ve mor ormanlarla süslü bir cennete benzettiği bu şehir artık hasret çeken bülbüllerin yuvası olmuştur. Bir zamanların saltanat merkezi olan, Satuk Buğra Han'ın ruhunun inlediği bu memleketin adı artık tarihlerde kalmıştır:

“Gözüm uzak, pek uzak bir cihanda...

Henüz altın kandilleri sönmeyen

Mabetlerin kapısında bekliyor

Bizi hâlâ ‘Kutadgu’nun ümidi.

Bu virane bir zamanlar ne idi...

Yadı şimdi tarihlerde inliyor;

Ey Buğra Han! Ruhun mudur inleyen?” (Ömer Seyfettin, 1915b: 3)

Ömer Seyfettin’in siyasî meseleler çerçevesinde ele alabileceğimiz şiirlerinden bir kısmı da destanların etkisiyle kaleme alınanlardır. Her ülkede olduğu gibi bizde de millî hislerin kuvvetlenmesi için başvurulan çarelerden biri de sanatkarların ve aydın kesimin millî değerlere sahip çıkmasıdır. Bu bağlamda Ömer Seyfettin de millî destanlarımızı şiirlerine konu edinmiştir. Bunlar; Türklerin Ergenekon’dan çıkışını ele alan “Yeni Gün”, Kırgızların ortaya çıkış destanını anlatan “Kırk Kız”, Anadolu’da anlatılan Köroğlu destanının farklı bir varyantı olan “Köroğlu Kimdi?”, mevzuunu Türklerin yaratılış kozmogonisinden alan “Altın Destan”dır.

Son olarak, şairin sosyal konulu şiirlerine bir saatin çalışmasını anlatan “Sâat”, insanın ihtiyarlığında ancak eski gençlikle teselli bulabildiğini ele alan “Koşma VII”, şehit düşen bir kahramanla nişanlısına değinen “Nişanlı”, ninni niteliği taşıyan “Uyku”, dul bir kadından bahsedilen “Dul”, şairin hastalanıp, onun şiddetiyle uyuyamadığı bir gecenin sabahında uykuya olan hasretini işlediği “Temenni-i Hâb”ı da dâhil edebiliriz.

Görülüyor ki, Ömer Seyfettin özellikle 1908’den sonra yazdığı şiirlerinde sosyal ve siyasî meselelere değinmiş, istibdadı eleştirip halkta hürriyet duygusunu uyandırmaya çalışmıştır.

2.3. Metafizik Meseleler: Ömer Seyfettin, metafizik konularını ilgilendiren şiirler de kaleme almıştır. Bunlarda en çok insanoğlunun yeryüzündeki faniliğine vurgu yapmıştır. Bu manzumelerinde insanın dini hislere ne kadar muhtaç olduğunu özellikle ifade eder. Şaire göre yeryüzünde söylenebilecek her şey söylenmiş, insanoğlu dünyaya çok geç gelmiştir:

“ ‘Yazsam yeni bir şey!’; bu emel ruhuma hâkim!

On beş senedir ben buna mahkûm-ı hayâlim...

On beş senedir aşkım, hayâtım, heyecanım

Hep bu emelimdir,

Hissimde tulû eylemeyen subh-ı ezeldir!” (Ömer Seyfettin, 1909: 3)

Her şeyin geçici olduğunu ısrarla vurgulayan şair, sanatla, şiirle gök kubbede hoş bir seda bırakacağına inanır ve Baki’nin meşhur dizesine “Hoş Bir Sedâ” da şöyle bir gönderme yapar:

“Her şey geçer.. Bu doğru! Fakat hissi şi'r ile
San'atla, hâb-ı zevk ile hummâ-yı fikr ile
Hasta olan inanmaz ona, sâf u bî-haber...

Her şey geçer... Ademle hakîkatle bir reviş!
Bî-çâre, itikadına mağrur, zanneder:

‘Bakî kalan bu kubbede hoş bir seda imiş..’ ” (Ömer Seyfettin, 30.06.1910b)

Ömer Seyfettin, felsefi şiirlerinde hayatın anlamsızlığından bahsederken, ölüm, mezar, baykuş ve mezar taşlarını da sembol olarak kullanır. Bu semboller aslında şair nezdinde insanoğlunun yalnızlığını simgeler. Bu açıdan bakıldığında “Mabed-i Harâb”, “Baykuş”, “Terâne-i Giryedâr”, “Yıkık Han”, “Koşma III”, “Yol” şiirleri ölüm metaforunun en canlı işlendiği eserleridir. Bunların yanı sıra şairin insanoğlunun zavallılığını, dünyanın faniliğini, yaşanan her şeyin bir hayal olduğunu en açık seçik ortaya koyan dizeleri “Efes”tedir:

“Zalâm-ı medhalini mesnediyle setr eyler
Yıkılmış âbideler sanki gizli bir gârın;
Görünmeyen o kovuklarda bum-ı bîdârın
Sedâ-yı kakhaha-âmizi der: ‘Zavallı beşer!

İnanma nefrete, aşka, fenaliğe, iyiye,
İnanma hisse, hayâle... İnanma bir şeye;
Yarın türâb olacak ağlayan, gülen şimdi!

İnanma, işte nasibin ölüm ve nisyândır,
İnanma, çünkü hakâyık da hep yalandır;
Bu kâinat bütün bir tebeddül-i ebedî!..’ ” (Ömer Seyfettin, 1910a: 2)

Ö. Seyfettin, fanilik ile ilgili şiirlerinde genel olarak beşer üzerinde durur. Ancak bir şiiri vardır ki şair orada, hayatı boyu ağlayan, inleyen, ömrünü karanlıklar içinde neşideler okuyarak, bir gölge gibi geçiren kişi olarak kendini anlatır. “Bir Nâle-i Hicrân-ı Muvakkat” adlı bu şiir şöyledir:

“Bilir misin ne kadar öksüzüm bu gün, heyhat!...
Bilir misin, bunu takdir eder misin, bilmem?..
Fakat düşün ki, nasîb-i hayâtı girye, elem
Yığıntısından ibaret bir öyle zill-ı memat.
Bir öyle zill-ı şebâb-ı tebâh u nâlende..
Bir iskelet... Çürüyen bir vücûd-ı raşe-nümûd,

Ne bekliyor bu karanlıkta hâsir ü merdûd?!.
 Ne bekliyor acaba?.. Bir niyâz-ı şermende.
 Melâl-i ruhunu tatmîn için bu pek ezilen
 Ve inleyen, bu karanlıkta ağlayan kimdir?!.
 Zevâl-i ömrüne hüsrân u ihtilâcıyla
 Neşîdeler okuyan haste-i elem-dîde
 Evet, o gölge... medâr-ı âşinâ-kadîd neden
 Benim... o gölge benim bî-kesî-i ömrümdür?..”(Ömer Seyfettin, 1910c:50)

Görülüyor ki ünlü hikâye yazarı Ömer Seyfettin, bazı şiirlerinde beşer üzerinde durarak bazı metafizik konuları yine Tevfik Fikret etkisiyle kaleme almış, yeryüzünde fani olan insanoğlunun manevi ihtiyaçlarına değinmeye çalışmıştır.

2.4. Tabiat: Ömer Seyfettin, 1908'den sonra yazdığı bazı şiirlerinde tabiat konusunu da işlemiştir. Tabiat, onun şiirlerinde farklı görünüşleriyle karşımıza çıkar. Özellikle ilkbahar ve kış vazgeçemediği mevsimlerdenidir. Bu açıdan bakıldığında en başarılı şiiri “Kış Hisleri” dir.

Şair, burada beyaz ve soğuk bir tablo çizer. Uzakta köpekler ulumakta, bacalardan dumanlar yükselmektedir. Kış mevsimi de tıpkı şairi gibi yalnız, soğuk ve bitaptır. Ancak karanlığı boğan aydınlık gibi elbet buzlar çözülecek, bahar, pembe, yeşil ziyalarıyla doğacaktır. Lakin kışa galebe çalan bu taze bahar, şaire merhem olmayacak ve o, hüznünü şöyle dizeleştirecektir:

“Pembe, yeşil ziyalar içinden doğar bahar!
 Lâkin benim bu ruhumun üstündeki mezar
 Asla yıkılmaz, öyle kalır... Bilmem âh, neden
 Bir kış onun baharını örter müebbeden...” (Ömer Seyfettin, 1911a: 13)

Şairin tabiatı ele aldığı hemen hemen bütün şiirlerinde ümitle beraber ye's duygusu karşımıza çıkar. Mesela, “Bahâr-ı Âfil”de şair güzel bir bahar tablosu çizer. Çiçekler açmış, etraf renklerle bezenmiştir. Ama çaresiz kış gelecek ve zavallı kuşlar ile bu gülistan harap olacaktır. Bu kış düşüncesi de tabiatı ve şairi huzursuz eder. Aslında bu şiirinde Ö. Seyfettin biraz da Yıldız Sarayı'na gönderme yapar. Bir bahar yaşayan bu memleketi “müstebid” bir rüzgâr yakıp, kavuracak, yıkık yuvalarda hoyratça esecektir.

Ömer Seyfettin zaman zaman gurbet duygusuyla memleketinin dağını, ovasını, ormanını, taşını, toprağını anlatmıştır. Askerlik döneminde yazdığı bu şiirler “Gurbet Ellerinde I (Yalnızlık)”, “Gurbet Ellerinde II (Kervân)”, “Doğduğum Yer” dir.

Bunların yanı sıra şair, Servet-i Fünûn şiirinde sıklıkla görüldüğü gibi, bazı tabiat olayları ve çeşitli canlılar için de şiirler kaleme almıştır. Bunlar; deniz perilerinin sesine benzettiği “Martılar”, karanlığı yararak görünüp, tekrar ve

müebbeden ona gömülen "Şimşek", sevgilisine benzeterek somutlaştırdığı bir zambağı ele aldığı "Âveng-i Ezhâr", karanlık geceyi aydınlatan ay için yazdığı "Gülen Ay", baharın müjdecisi "Bahar Rüzgârı" dır.

Denilebilir ki Ömer Seyfettin, tabiat konulu şiirlerinde de genel itibarıyla döneminin olumsuz şartlarının da etkisiyle umutsuz bir atmosfer çizmiştir.

2.5. Diğerleri: Yukarıda genel çerçevesi ile belirtmeye çalıştığımız konuların dışında, şairin ithaf niteliği taşıyan bazı şiirleri de dikkate değerdir.

Ali Canip Yöntem için yazılan "Telhî-i Âmâl"de şair yine döneminin şartlarından şikayet eder ve aydınlığa çıkmayı umar. Bir Türk kahramanı olan Niyazi'nin ölümüne duyduğu üzüntüsü sebebiyle yazdığı "Niyazi'ye" ve kendisinin de severek okuduğu millî şair M. E. Yurdakul için kaleme aldığı "Mehmed Emin" de ithaf nitelikli şiirlerindedir.

Bunların dışında "Yatakta" ve "Un Larme" başlıklı iki şiirini daha belirtmek gerekir. Şair, "Yatakta" adlı sonesinde, yatağın sıcaklığından kalkamadığı bir sabahı anlatır. "Un Larme" ise kız kardeşine ithafen Fransızca yazılan bir şiirdir.

Sonuç olarak, Ömer Seyfettin şiirlerinde ağırlıklı olarak ferdî konulara yönelmiş. Bu gruba dâhil edebileceğimiz aşk, onun şiirlerinin ana temasını oluşturmuştur. Bununla beraber, sosyal ve siyâsî meselelerden de Türklük bilinci ve hürriyet düşüncesini şiirlerine taşımıştır. Metafizik ve tabiat konuları da onun üzerinde durduğu meselelerdendir. Hepsindeki ortak nokta ise, şairin yaşadığı dönemin de etkisiyle karamsar bir hava içerisinde olmalarıdır. Ancak bu tespite bakılarak denilebilir ki o, sanat hayatı boyunca kaleme aldığı bütün eserlerinde olduğu gibi, şiirlerinde de dönemini yansıtmaya çalışmıştır.

3. ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Ömer Seyfettin, şiirlerinde farklı nazım şekilleri kullanması, özellikle Batılı nazım biçimlerine ağırlık vermesi ile dikkati çeker. Genelde soneyi tercih eden şair, az da olsa ikilik, üçlük, dörtlük, terzarima, rondo, balad ve koşmayı da kullanır.

Ömer Seyfettin, şiirlerinin genelinde Batı nazım şekli olan soneyi tercih etmiştir. Bu şiirlerden klasik sone şeklini ihtiva ederek (abba, abba, cce) düzeninde kafiyelenenler; "Hiss-i Müncemid", "Bir Yâd-ı Garâm", "Yatakta", "Fehime Sultan'a", "Mabed-i Harâb", "Efes", "Hicrân-ı Müzmin", "Hoş Bir Sedâ", "Oh, Sus!", "Âlâm-ı Firâş", "Ey Aşk", "Ayrılık", "Yıkık Han", "Gülen Ay", "Beyaz Ayı"dır. Serbest sone şeklinde olanlar ise; "Terâne-i Giryân", "Âsudegî-i Tahassür", "Sedâ-yı Mahmûr", "Yâd", "Geceleyin", "Evvelki Va'din", "Tedfin-i Hulyâ", "Edirne Hâtıralarından", "Mehtâbda", "Ömr-i Bî-Tâb", "Dâimâ", "Yâd-ı Melûl", "Sevgilimi Beklerken", "Ra'ş-e-i Temennî I", "Tahassüs-i Garâm", "Güfte-i Elem", "Ra'ş-e-i Temennî II", "Yeşil Dalgalar", "Sarhoşluk", "Müekkile-i Fenne", "Hatt-ı Âlî", "Müekkile-i Hürriyete", "Temmuz", "Tâc", "Bahâr-ı Âfil", "Lades", "Gurbet Elllerinde I (Yalnızlık)", "Gurbet Elllerinde II (Kervân)", "Baykuş",

“Martılar”, “Bir Nâle-i Hicrân-ı Muvakkat”, “Şimşek”, “Telhî-i Âmâl”, “Niyazi’ye”, “Doğduğum Yer”, “Yol”, “Temenni-i Hâb”, “Un Larme” dir.

Şairin ikilik tarzında yazdığı şiirleri sayıca fazla değildir. (aa, bb, cc...) şekli ile kafiyelenen bu şiirler “Aşkımız”, “Kış Hisleri”, “Fecir”, “Bülbülün Ölümü”, “Kırk Kız”, “Dul”, “Nokta”, “Koroğlu Kimdi?”, “Altın Destan”dır. Tansel bunlardan “Aşkımız”, “Kış Hisleri”, “Fecir” ve “Nokta” için şu yorumu yapar:

“Aşkımız, Kış Hisleri, Fecr ve Nokta başlıklı şiirleri Couplet (Düz-kafiye) şeklinde (aa, bb, cc, v.d.)dir; bu tarz kafiyelenen bir şekil, yâni Mesnevî, Şark edebiyatlarında da bulunmakla berâber, Ömer Seyfeddin’in bu şiirlerini Mesnevî’den çok Couplet’le yazılmış kabul etmek zorundayız; çünkü bunlar gerek mevzû, gerek mısraların azlığı bakımından Couplet şekli hususiyetini göstermektedir.” (Tansel, 1972: 10)

İkilik tarzında yazılmış bu şiirlerden “Bülbülün Ölümü” ve “Koroğlu Kimdi?”de dörtlüklere de rastlanır. Şairin bu şiirde çapraz kafiye ile couplet tarzını bir arada kullandığı göze çarpar. Yine “Dul” şiirinde de zaman zaman üçlükler görülür.

Şair, ikiliklerin yanı sıra bazı şiirlerinde de terzarima tarzını kullanır. Bunlardan “Yüksek Aydınliklar” üçlüklerden ve bir dörtlükten oluşur. Ayrıca başında ve sonunda aynen tekrarlanan iki dize yer alır. Kafiyesi (aba, bcb, cdc...) şeklindedir. Yine aynı tarzın uygulandığı “Güneş” ve “Saat”te de üçlükler ve sonlarında bir dize bulunur. “Bahar Rüzgârı” ve “Uyku” da bu gruba dâhil edilebilecek şiirlerdendir.

Bunların dışında şair, Türk edebiyatında bir ilke imza atarak yeni bir tarz dener. “Mehmed Emin” ile “Yeni Gün” başlıklı şiirlerinin kafiye düzeni, ne Doğu, ne de Batı klasik nazım şekillerinden hiç birine uymaz; şekilce yenidir.” (Tansel, 1972: 11)

Bu yenilikle beraber, Ö. Seyfettin edebiyatımızda az kullanılan rondo tarzını da denemiştir. Aynı adı taşıyan şiirinde (aabbaaabc-aabbac) kafiye düzenini uygulayarak bu Fransız nazım şeklini kullanmıştır.

Farklı nazım biçimlerini kullanan şairin bir de balad denemesi olmuştur. Altışar mısralık bentlerden ve bir tekrar dizesinden oluşan bu şekli şair “Kâşgar” adlı şiirinde uygular.

Son olarak değineceğimiz husus Ö. Seyfettin’in kullandığı millî nazım şeklimiz olan koşmadır. Şair bu türü 1914’ten sonra yazdığı yedi şiirinde kullanır. Tarhan takma adı ile kaleme alınan bu şiirlerden dört tanesi başlık olarak da türün adını alır. Bunlardan üçü Ali Canip Yöntem tarafından şairin ölümünden sonra “Kızılırmak’a”, “Mefkûre”, “İhtiyar” adlarıyla yayınlanır. (Yöntem, 1922: 2) Bu şiirler (abab, cccb, dddb) şeklinde kafiyelenir.

Görüldüğü üzere Ömer Seyfettin, şiirlerinde genel olarak batılı nazım şekillerini kullanmıştır. Bu açıdan bakıldığında denilebilir ki o, Türk edebiyatçılarına Batının şiir hususiyetlerini tanıtmaya uğraşmıştır.

4. VEZİN HUSUSİYETLERİ

Ömer Seyfettin'de ahengi sağlayan en önemli unsur vezindir. Şair, şiirlerinde aruz ve hece veznini kullanmıştır. Onun eserlerini iki döneme ayırarak bu hususları nasıl kullandığına bakalım.

Ö. Seyfettin, 1898 ile 1914 yılları arasında yazdığı şiirlerin bazıları hariç olmak üzere genelinde aruz veznini kullanmıştır. Bu dönemde kaleme alınan 56 şiirden 51'i aruzladır. Şair bu 51 şiirden 24'ünde müctes bahrinin (Mefâ'ilün, Fe'ilâtün, Mefâ'ilün, Fe'ilün-Fa'lün-) kalıbını kullanır. Bunlar; "Âsudegî-i Tahassür", "Sedâ-yı Mahmûr", "Evvelki Va'din", "Edirne Hatıralarından", "Mehtâbda", "Ömr-i Bî-Tâb", "Bir Yâd-ı Garâm", "Sevdiğime", "Sarhoşluk", "Müekkile-i Fenne", "Hatt-ı Âlî", "Bahâr-ı Âfil", "Lades", "Aşkımız", "Baykuş", "Efes", "Hicrân-ı Müzmin", "Terâne-i Giryedâr", "Bir Nâle-i Hicrân-ı Muvakkat", "Oh, Sus!", "Şimşek", "Âlâm-ı Firâş", "Ey Aşk", "Ayrılık"tır.

Bununla beraber hafif bahrinin (Fe'ilâtün-Fâ'ilâtün-, Mefâ'ilün, Fe'ilün-Fa'lün-) kalıbı da tercih edilmiştir. Şair, "Terâne-i Giryân", "Hiss-i Müncebid", "Yâd", "Geceleyin", "Dâimâ", "Yâd-ı Melûl", "Sevgilimi Beklerken", "Ra'şe-i Temennî I", "Tahassüs-i Garâm", "Ra'şe-i Temennî II", "Yeşil Dalgalar", "Yatakta", "Martılar", "Telhî-i Âmâl", "Âveng-i Ezhâr" adlı 15 şiirinde bu bahri kullanır.

Ardından dokuz şiirle muzâri' bahrinin (Mef'ûlü, Fâ'ilâtü, Mefâ'ilü, Fâ'ilün-Fa'lün-) kalıbı sırayı alır. Bu kalıpla yazılan şiirler ise; "Müekkile-i Hüriyete", "Temmuz", "Tâc", "Fehime Sultan'a", "Mabed-i Harâb", "Saat", "Güfte-i Elem", "Hoş Bir Sedâ", "Kış Hisleri"dir.

Şair az da olsa hezec bahrinin (Mefâ'ilün, Mefâ'ilün, Mefâ'ilün, Mefâ'ilün,) kalıbıyla da şiirler kaleme almıştır. Bunlar; "Lane-i Garâm", "Tedfîn-i Hulyâ"dir. Son olarak şair "Rondo" adlı şiirini de yine hezec bahrinin (Mef'ûlü, Mefâ'ilü, Mefâ'ilü, Fa'ülün) kalıbıyla yazmıştır.

Görülüyor ki Ömer Seyfettin, aruz vezninin yalnız müctes, hafif ve hezec bahirlerinin bir iki kalıbını kullanmış, bunların dışına çıkmamıştır.

Yukarıda Ö. Seyfettin'in 1898 ile 1914 arasında aruz veznini kullandığını belirtirken hariç tuttuğumuz birkaç şiiri vardı. Şair bunlarda hece veznini tecrübe etmiştir. Bu şiirler; "Gurbet Ellerinde I (Yalnızlık)", "Gurbet Ellerinde II (Kervân)", "Yıkık Han", "Gülen Ay"dir. Şair, 1914'ten sonra ise tamamıyla hece veznini kullanmıştır.

Onun bu dönemden sonra yazdığı 23 şiirinde 11'li hece ölçüsünü tercih ettiği göze çarpar. Bu şiirleri; "Gurbet Ellerinde I (Yalnızlık)", "Gurbet Ellerinde II

(Kervân)", "Gülen Ay", "Niyazi'ye", "Güneş", "Koşma I-VII", "Fecir", "Nereye", "Nişanlı", "Kâşgar", "Doğduğum Yer", "Aşk", "Beyaz Ayı", "Kırk Kız", "Dul", "Nokta", "Koroğlu Kimdi?" dir. Bunlarda genellikle 4+4+3, zaman zaman da 6+5'li duraklar kullanılır.

11'li şiirlerin dışında 15'li hece ölçüsü ile yazılanlar da vardır. 4+4+4+3 durak sisteminin kullanıldığı bu şiirler; "Yıkık Han", "Yüksek Aydınlıklar", "Altın Destan" dir. Aynı hece ölçüsüyle olmasına rağmen "Temenni-i Hâb" da duraklar 4+3+4+3 şeklindedir.

Şairin çocuklar için yazdığı "Bahar Rüzgârı" ve "Uyku" başlıklı şiirlerinde 4+4 duraklı 8'li; "Yol" şiirinde de 3+4 duraklı 7'li hece ölçüsünü kullandığını görüyoruz.

Ö. Seyfettin'in hece vezninin iki kalıbını birden kullandığı şiirleri de vardır. Karşılıklı konuşma havasında olan bu şiirlerden "Yeni Gün"de 6+5, 11'li ve 4+3, 7'li kalıplar kullanılırken, "Mehmed Emin" ve "Bülbülün Ölümü"nde 4+4+4+3, 15'li ve 4+4, 8'li kalıplar tercih edilir.

Verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere Ömer Seyfettin, 1914'e kadar aruz veznini, bu dönemden sonra da hece veznini kullanmıştır. Rakamlara bakıldığında 86 şiiri bulunan şair, bu eserlerinden 51'inde aruzu, 35'inde heceyi tercih etmiştir.

5. DİLİ VE ÜSLÛBU

Ömer Seyfettin bütün eserlerinde olduğu gibi şiirlerinde de dil ve üslup konusuna oldukça önem vermiştir. Özellikle 1911-1912 yıllarında *Genç Kalemler* dergisinde, dilde sadeleşme konusu üzerinde durmaya başladıktan sonra, şiirlerinde de Türkçenin bütün zenginliğini kullanır.

Ünlü hikâyecinin tam anlamıyla 1911'den sonra yaşadığı bu bilinçlenme sürecini Agâh Sırrı Levend şöyle izah eder:

"Ömer Seyfettin'in sınır boylarında müfreze komutanı olarak bulunduğu sırada acıklı olayları gözleriyle görmüş olmasının edebî kişiliğinin bu yolda gelişmesinde büyük yeri olmuştur, denilebilir. Bir yandan gerçekte karşı karşıya bulunmak ondaki milliyet duygularını kamçılarken, öte yandan da yabancı dilde okuduğu eserler onun ince zevkinin gelişmesine yol açmış ve onu eski edebî dilden bir tikslenme ile uzaklaştırmıştır." (Levend, 1960:317)

Bu hususlara ilâve olarak, onun sadece bireylerin hayatında değil, millet hayatında da en sıkıntılı günleri yaşarken, anını düşünmeyerek, geleceği görmesi ve dil konusunda harekete geçmek istemesi de belirtilmelidir. (Enginün, 2001: 286)

O, bu konuda her zaman bir ulusun yalnızca bir dili olacağını savunmuştur. Bir dille konuşan topluluklar bir milleti oluşturur. Ona göre, "Osmanlılık" bir devlettir. Asla bir 'milliyet' değildir. Osmanlılık bir 'milliyet'

olmayınca tabii 'Osmanlıca' diye bir lisan da olamaz. (...) Osmanlı devletinin ülkesindeki Arap yurdunda oturan Arap milletinin lisanına nasıl 'Osmanlıca' diyemeyiz, aynı ülkenin Türk yurdunda oturan milletinin lisanına da 'Osmanlıca' diyemeyiz. Osmanlı memleketlerindeki Arap'ların lisanı nasıl 'Arapça' ise Türk'lerin lisanı da 'Türkçe' dir." (Yöntem, 1947: 138-139)

Bu noktadan hareket eden Ömer Seyfettin *Genç Kalemler* dergisi bayrağı altında "Yeni Lisan" akımını başlatır. Yazar, Ali Canip Yöntem'e yazdığı mektuplardan birinde, "Bunu yalnızca başaramam. Geliniz Cânip Bey, edebiyatta, lisânda bir ihtilâl vücûda geçirelim. Ah, büyük fikir, sây, sebât ister." (Alangu, 1968: 158) diyerek arkadaşlarının desteğini ister. Bu doğrultuda hareket eden yazarın ve arkadaşlarının dil adına istekleri şöyle özetlenebilir:

1. Arapça ve Farsçanın kurallarına göre yapılan tamlamalara dilimizde yer verilmemelidir. Kalıplaşmış olan ya da terim niteliği kazananlar bunun dışındadır.
2. Arapça ve Farsça çoğul takılar atılmalıdır.
3. Arapça ve Farsça edatlar da gerekli değildir. Bunlar da şivemize aykırıdır. Dolayısıyla yabancı sözcüklerin Türkçeleştirilmesine engel olmaktadır.
4. Türkçesi olan Arapça ve Farsça sözcükler bırakılmalıdır.
5. Arapça ve Farsça sözcüklerin imlaları değiştirilmelidir. Bu durumda yabancılıkları sırtan bu kelimeler unutulup gidecektir. (Parlatır-Çetin, 1999: 75,125,145)

Ö. Seyfettin'in dilde sadeleşme adına yaptığı bu çalışmalar bir zaman sonra onu "edebiyatımızın Christophe Colomb"u haline getirir. Zira milletimizin ancak bu lisan anlayışıyla kurtulacağına inanan yazara, muhtelif zamanlarda bütün gençlik katılır. "Yeni Lisan" cereyanı yayılarak, toplumda Türkçülük, halka doğruculuk, millî kültür gibi duyguları tetikler. (Yöntem, 1948: 2)

Bu bağlamda onun yeni lisan yolundaki öncülüğü de artık tarihin malı olmuştur. Bu hareketi ile yazar "aktüalite"sini yıllarca korumuş, korumaya da devam edecektir. (Tecer, 05.06.1957)

Yukarıda genel hatları ile dil anlayışını vermeye çalıştığımız Ömer Seyfettin, nesirlerinin yanı sıra 1908'den sonra kaleme aldığı şiirlerinde, başlarda kısmen de olsa, sade bir dil tercihinde bulunmuştur. "Ey Şair! Ne yazarsan yaz. Yazdığın ister millî, ister gayr-i millî olsun, ister Yunan edebiyatını, ister Japon edebiyatını terennüm et. Yalnız dikkat et, lisanın bizim lisanımız olsun. Bizim lisanımızla, halkın lisanıyla yazmadıkça eserin ölüme mahkûmdur. Ne yazacağına karışamayız. Fakat lisanın konuştuğumuz Türkçe olmasını isteriz. İsteriz ki senin rebâbını da işitelim." (Ömer Seyfettin, 30.07.1914e) diyen şair, Türkçe ile yazabilmenin bir nimet olduğunu vurgular. Zira "Fuzulî bile 'Türkçe güzeldir. Fakat onunla nazik şiir yazmak pek güçtür.' " demiş, bu konudaki aczini

saklamamıştır. Hatta “İktidarım olsa Türkçe şiirler yazarım.” diye de ilâve etmiştir. (Ömer Seyfettin, 16.07.1914d)

Fuzulî'nin Türkçe şiir yazabilmeye olan aşkına rağmen, bizde bazı şairlerin hâlâ Arap ve Fars dilini kullanması hususunu Ö. Seyfettin, “*Milli Şiirler*” başlıklı makalesinde dile getirir. Burada dilimizin gittikçe sadeleşerek, aruzun ihmal edildiğine değinen şair, tayyarecilerimizden Fethi ile Sadık'ın şehit düşmeleri üzerine yazılan iki şiiri kıyaslar. Bunlardan:

“Vatan ey fikr-i âsmân-peymâ
Vatan enhây-i zâr-zârından
Vatan evlâdının mezârından
Bakıyor tâbiş-i güzârından

Ona cûşân olur nücûm-i semâ” diye başlayan ve Rezaizâde Ekrem Bey'e ait olanını halkın anlayamayacağına değinir. Bu konudaki tepkisini, “Niçin bu şiiri Türkçe yazmadı? Bu milli matem, lazımdı ki Türkçe yazılsın. Ve eminim ki kimse o terkiplerin bitmez tükenmez zincirinde bir şey anlayamadı.” diyerek ortaya koyar. Buna karşılık aynı konulu:

“Gökte bulutlara bir yoldaştınız,
Denizler aştınız, dağlar aştınız,
Hilâl nûru gibi uçup taştınız,
En sonra düştünüz toprak üstüne,

Tarihte bir altun yaprak üstüne!” kıtasıyla başlayan Aka Gündüz'ün “Yaşayan Ölüler” adlı şiirine övgüler düzer. Zira bu eser saf Türkçe ve millî vezinle yazılmıştır. “Şimdi bu şiiri hangi Türk anlamaz. Hangi Türk müteessir olmaz? Çünkü lisan Türkçedir. Konuştuğumuz Türkçedir.” (Ömer Seyfettin, 12.03.1912a)

Ö. Seyfettin Rezaizâde'yi eleştirdiği gibi bir dönem oldukça etkisinde kaldığı Tefik Fikret'i de tenkit etmekten çekinmez. Onun “‘Balıkçılar’, ‘Hasan'ın Gazası’ gibi bir-iki parçası istisna edilirse lisani, tabii lisandan ne kadar uzaktır. (...) Hele en son eseri *Halûk'un Defteri*'nde tabii lisan büsbütün iflas etmiştir. Halkın manasını kamusa bakmadan bilmediği ecnebi kelimelerle Arapça, Acemce terkipler kullanmak meraklısı olan bu şairimiz keyf için bir de “ŞERMIN” yazmıştır ki lisani itibariyle belki yüzlerce sene ölmez. O kadar Türkçedir. (Ömer Seyfettin, Nisan 1919a)

Fikret'i ince bir alayla tenkit eden şair, onun eserine “Kırık Rebab” yerine “Rebab-ı Şikeste” adını vermesine de tepki göstererek, “Milliyetsiz, kavmiyetsiz, kozmopolit, çanak yalayıcı, dalkavuk Enderun edebiyatı(nın) ruhumuzda derin izler bırak” tığını, onun tesirinden kurtulamadığımızı ifade eder. (Ömer Seyfettin, 08.07.1912b)

Şairin kendi şiirlerine gelince, Türkçenin bütün zenginliklerinin olabildiğince kullanılmaya çalışıldığı görülür. “Sevgilim (‘Ayrılık’ vd.), kardeşler

('Güneş' vd.), sevdiğim ('Temenni-i Hâb' vd.)" gibi samimi hitaplara yer vermesi, ikilemeleri ("Kış Hisleri", "Gülen Ay" vd.) sıklıkla kullanması, konuşma havasında kaleme aldığı şiirleri ("Fecir", "Nereye", "Aşk"), hikâye niteliği taşıyan ("Bülbülün Ölümü", "Kırk Kız", "Koroğlu Kimdi?") başlıklı eserleri bu zenginliğe örnek olacak niteliktedir.

Buraya kadarki söylenenler de gösteriyor ki Ömer Seyfettin, 1911'de yazdığı "Kış Hisleri" adlı şiirine kadarki eserlerinin genelinde, tenkit ettiği Fikret ve Recaizâde dilini kullanmıştır. Ancak belirtilen şiirden sonra saf, arı, duru bir Türkçe ile millî bir vezinden yana olmuştur.

" 'Lisaniyat' ilmince 'Türkçe' bir lisandır. Yalnız muhtelif lehçeleri vardır. Ve İstanbul Türkçesi bütün Türklerin edebî lisanıdır." (Ömer Seyfettin, 04.06.1914c) dediği İstanbul Türkçesi ile şiirler yazan şair, hece veznini kullanması ile de millilik taraftarı olduğunu göstermiştir.

Ömer Seyfettin, "Sanat-ı inşa'da, Buffon'un 'Üslup, bu insandır' kelamı bir hakikattir." (Ömer Seyfettin, 05.10.1907a) diyerek, üsluba verdiği önemi ortaya koyar. Ona göre başarılı bir üslup Arapça ve Farsça kelimelerle değil, hayal gücünü kullanarak sağlanır. Bu konuda şair oldukça canlı bir örnek verir:

"Üslubun sırrı mümtaziyetin lafızlarda, gayrı me'nus kelimelerde olmayıp, bilakis herkesin manasını bildiği me'nus kelimelerin yan yana gelerek ifade ettiği hayallerde, manada olduğunu bazı tercümelemlerle gösterebiliriz. Mesela, 'ayın ışığı suya düşüyor.' Bu oldukça mücerret, çıplak bir ifadedir. Üslup hususunda bir kıymeti yoktur. Fakat 'ziya-yı kamer sath-ı aba aksediyor' dersiniz yine fazla bir şey söylemiş olmazsınız. Bu ancak yukarıdaki çıplak cümlelerin Acemceye tercümesidir. Hâlbuki mümtaziyetin sırrı Türkçe kelimeleri Arapça, Acemceye tercüme etmek değildir. Ona siz hayalinizden bir şey ilave etmelisiniz. Bakın Victor Hugo bu fikri nasıl söylüyor:

La lune ouvre dans tonde

Son eventail d'artent.

'Ay suyun içinde gümüş yelpazesini açıyor.'

İşte bu mümtaz bir ifadedir. 'Ay, su, gümüş, yelpaze' kelimelerinin yan yana gelip bize duyurduğu hayal. İşte üslubun sırrı... Bu kelimeleri Türkçenin gayrı lafızlara, tercümeyle hacet yok." (Ömer Seyfettin, 26.12.1918b)

Ö. Seyfettin kendi şiirlerinde de yukarıdaki hususa bağlı kalarak zengin bir hayal dünyasına yer verir. Bu dünyadan ilk olarak dikkati çeken husus sembollerdir. "Baykuş", "Güneş", "Bülbülün Ölümü" ve "Beyaz Ayı" şiirlerinde baykuş Yıldız Sarayı'nı; güneş, Turan mefkûresini; bülbül ve gül, âşık ve maşuku; beyaz ayı, Rusya'yı sembolize eder. Hemen ardından Ey sevgilim ("Yüksek Aydınliklar" vd.), ey Türk genci ("Koşma I" vd.), gibi hitaplar kullandığı üslup tarzı da dikkati çeker. Bununla beraber şairin "Yıkık Han", "Gülen Ay", "Koşma IV",

“Doğduğum Yer”, “Bahar Rüzgârı”, “Dul” ve “Nokta” başlıklı şiirlerinde yer yer tasvir üslubundan faydalandığı da görülür.

O, aşk şiirlerinde çok derinlikli olmamak kaydıyla herkesin hissedebileceği güzel duyguları ifade ederken, tabiat tasvirlerinde oldukça canlı ve gerçek tablolar çizebilmiştir. Onun, özellikle Türklük bilincini canlandırmaya yönelik yazdığı destansı şiirleri, üslup zenginliği yönüyle kayda değerdir.

Öyleyse denilebilir ki Ömer Seyfettin, genel olarak, geniş bir hayal dünyası çerçevesinde oldukça akıcı, yer yer lirizmi yüksek bir üslup kullanmıştır.

SONUÇ

Türk edebiyatında realist hikâye tarzının öncülerinden olan Ömer Seyfettin, şiir alanında da adı anılması gereken isimlerdendir. Onun şiirleri yaşadığı dönemin panoramasını vermesi ve kendi fikir dünyasını aydınlatması adına önem arzeder.

Şiirleri kronolojik olarak değerlendirildiğinde şairin 1914'e kadar aşk, tabiat ve fanilik konularını işlediği, bu tarihten sonra Türklük düşüncesine yönelerek bu doğrultuda şiirler kaleme aldığı görülür. Öte yandan 1914'ten sonra aruzu tamamen bırakan Ö. Seyfettin'in yeni lisana ve hece veznine olan yönelişi fark edilecektir.

O halde 1914 yılı Ömer Seyfettin'in yaşamı ve sanatı için bir dönüm noktası olarak değerlendirilebilir. Onda millî destanları nazma dökme düşüncesi de bu dönemden sonra başlamıştır.

Şiir dili ve üslubunda yer yer aksamalar bulunmasına rağmen, yine de başarılı denilebilecek olan şair, fikri temayülleri ve bunu şiirlerine yansıtmasıyla dikkati çeker.

Sonuç olarak Ömer Seyfettin'in şiirleri, onun sanatçı kimliğini aydınlatmakla kalmaz, o dönemde gelişmeye başlayan milliyetçilik fikrinin nasıl cereyan ettiğini ve sanata nasıl yansıdığını da ortaya koyar. Şairin önemli bir malzeme niteliği taşıyan bu şiirleri, hikâyelerinin gölgesinde kalmıştır. Kanaatimizce Ömer Seyfettin'in şair yönü ve şiirleri daha iyi vurgulanmalı ve tanıtılmalıdır.

KAYNAKÇA

- ALANGU, Tahir, (1968), *Ömer Seyfeddin, Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, İstanbul: May Yayınları.
- ARGUNŞAH, Hülya, (2000), *Ömer Seyfettin, Bütün Eserleri, Şiirler, Mensur Şiirler, Fıkralar, Hatıralar, Mektuplar*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- CÜNBUR, Müjgân, (1992), "Ömer Seyfettin'in Hayatı ve Eserleri", *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara: TTK Yayınları, s. 1-18.
- DİZDAROĞLU, Hikmet, (1964), *Ömer Seyfettin*, Ankara: TDK Yayınları.
- ENGİNÜN, İnci, (2001), "Ömer Seyfettin'in Dil Konusundaki Görüşleri", *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, İstanbul: Dergah Yayınları.
- GÜREL, Zeki, (2002), *Ömer Seyfettin*, Ankara: Alternatif Yayınları.
- İNAL, İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, (1939), *Son Asır Türk Şairleri*, C. 7, İstanbul: Devlet Basımevi.
- LEVEND, Ağâh Sırrı, (1960), *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Nüzhet Haşım, (1918), *Milli Edebiyat'a Doğru*, İstanbul: Cem'iyet Kütüphanesi.
- Ömer Seyfettin, (14.07.1898), "Lâne-i Garâm", *Pul Mecmuası*, s. 170.
- _____, (20.12.1900), "Hiss-i Müncebid", *Mecmua-i Edebiye*, C. 1, S. 9, s. 66.
- _____, (07.03.1901a), "Evvelki Va'din", *Mecmua-i Edebiye*, C. 1, S. 19, s. 145.
- _____, (23.05.1901b), "Bir Yâd-ı Garâm", *Mecmua-i Edebiye*, C. 1, S. 29, s. 225-226.
- _____, (04.07.1901c), "Dâimâ", *Mecmua-i Edebiye*, C. 1, S. 35, s. 274-275.
- _____, (05.10.1907a), "Üslub-ı İnşâ'î" *İzmir Gazetesi*, Nr: 9.
- _____, (14.12.1907b), "Sanat-ı Tahrir Dair: 1. Tavsiyeler" *İzmir Gazetesi* Nr: 18.
- _____, (02.05.1908a), "Hatt-ı Âlî", *Haftalık İzmir*, S. 33, s. 1.
- _____, (19.11.1908b), "Tâc", *Âşiyân*, Yıl 1, C. 1, S. 10, s. 320.
- _____, (09.08.1909), "Evhâm-ı Tahrîr", *Eşref*, C. 1, S. 24, s. 3.
- _____, (Ocak-Şubat 1910a), "Efes", *Musavver Hale*, s. 2.
- _____, (30.06.1910b), "Hoş Bir Sedâ", *Tenkid*, S. 5.
- _____, (29.08.1910c), "Bir Nâle-i Hicrân-ı Muvakkat", *Hüsn ü Şi'r*, C.1, S.6, s. 50.
- _____, (11.04.1911a), "Kış Hisleri", *Genç Kalemler*, C. 2, Nr: 1, s.13.
- _____, (03.04.1911b), " 'Beni Terk Et!' Şiirine Dair" *Genç Kalemler*, C. 2, Nr:1.
- _____, (12.03.1912a), "Millî Şiirler", *Zekâ*, Nr: 22.
- _____, (08.07.1912b), "Yeni Lisana Dair", *Yirminci Asırda Zekâ*, Nr: 9.
- _____, (14.05.1914a), "Güneş", *Türk Sözü*, S. 4, s. 29.
- _____, (21.05.1914b), "Koşma [I]", *Türk Sözü*, S. 5, s. 35.
- _____, (04.06.1914c), "Türkçe'ye Kimler Osmanlıca Der?", *Türk Sözü*, Nr: 7.
- _____, (16.07.1914d), "Lisanın Sadeleşmesi", *Türk Sözü*, Nr: 13.
- _____, (30.07.1914e), "Sağlam Zemin", *Türk Sözü*, S. 15.
- _____, (24.10.1914f), "Büyük Bir Şiir: 'Ey Türk Uyan'", *Tanin*, Nr: 2097.

- _____, (15.02.1915a), "Nereye?", *Donanma*, S. 33.
- _____, (24.08.1915b), "Kâşgar", *Tanin*, S. 2401, s. 3.
- _____, (08.11.1917), "Aşk", *Yeni Mecmua*, C. 1, S. 18, s. 352.
- _____, (28.03.1918a), "Beyaz Ayı", *Yeni Mecmua*, C. 2, S. 37, s. 216.
- _____, (26.12.1918b), "Genç Kızlarımız için Altı Derste Tabii Yazmak Sanatı", *Türk Kadını Dergisi*, Nr: 19.
- _____, (Nisan 1919a), "İskolastik Lisanla Tabii Lisan Arasında Başlıca Farklar", *Millî Talim ve Terbiye Mecmuası*, C. II, S. 6.
- _____, (15.09.1919b), "İskolastik Şairler", *İfham Gazetesi*, Haftalık Edebî İlave, Nr: 4.
- _____, (30.09.1919c), "Bugünkü Şairlerimiz II", *İfham Gazetesi*, Haftalık Edebî İlave, Nr: 6.
- _____, (06.10.1919d), "Bugünkü Şairlerimiz III", *İfham Gazetesi*, Haftalık Edebî İlave, Nr: 7.
- _____, (2002), *Doğduğum Yer* (hzl. Muzaffer Uyguner), Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ÖZPALABIYIKLAR, Selahattin, (Ocak-Şubat 2001), *Tanzimattan Bugüne Türk Edebiyatında Takma Adlar, Mahlaslar, Rümuzlar Dizini*, Kitaplık, S. 45, s. 248-253.
- PAR, A. Hikmet, (2000), *Ömer Seyfettin*, İstanbul: Serhat Yayınları.
- PARLATIR, İsmail-Nurullah Çetin, (1999), *Genç Kalemler Dergisi*, Ankara: TDK Yayınları.
- SEMİH, Mehmet, (1993), *Türk Edebiyatında Mahlaslar, Takma Adlar, Tapşirmalar ve Lakaplar*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- TANSEL, Fevziye Abdullah, (1972), *Ömer Seyfeddin'in Şiirleri*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- _____, (1992), "Ömer Seyfettin'in İlk Eser ve Şiirleri", *Doğumunun Yüzüncü Yılında Ömer Seyfettin*, Ankara: TTK Yayınları, s. 51-72.
- TECER, Ahmet Kutsi, (05.06.1957), "Değerbilirlik", *Vatan*.
- TOKER, Yalçın, (1975), *Ömer Seyfettin*, Ankara: Toker Yayınları.
- TURAL, S. Kemal, (1984), "Ömer Seyfeddin'in Hayatı ve Eserleri", *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları, s. 9-39.
- ÜNAYDIN, Ruşen Eşref, (1334), *Diyorlar ki*, İstanbul: Kanaat Matbaası.
- YÖNTEM, Ali Canip, (16.03.1922), "Merhum Ömer Seyfeddin Bey'in Üç Manzumesi", *Yarın*, S. 22, s. 2.
- _____, (1935), *Ömer Seyfeddin Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Muallim Ahmed Halid Kitaphanesi.
- _____, (1947), *Ömer Seyfettin*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- _____, (05.03.1948), "Edebiyatımızda Acı Bir Gün: Ömer Seyfettin", *Cumhuriyet*, Nr: 8461.
- YÜCEBAŞ, Hilmi, (1960), *Ömer Seyfettin, Hayatı-Hatıraları-Şiirleri*, İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık.